

HASAN ÖZTOPRAK

Hayat Sokağı

Bir Balat Romanı

Remzi Kitabevi

HASAN ÖZTOPRAK, 1957 yılında İstanbul'un Balat semtinde doğdu. Çocukluğu ve gençliği bu semtte geçti. Sonradan Marmara Üniversitesi'ne dönüştürülen Şişli Siyasal Bilimler Fakültesi'nden 1982 yılında mezun oldu. 1975-1990 yılları arasında, sosyalist hareket içinde aktif siyasi faaliyetlerde bulundu. Edebiyata şiirle başladı. İlk şiirleri *Yönelişler* dergisinde yayımlandı. Aralarında *E*, *Göçebe*, *Gösteri*, *Varlık*, *Notos* gibi dergilerin bulunduğu pek çok dergide şiir, öykü ve yazıları yayımlandı. İlk şiir kitabı *O Hayalle Kal* 1991 yılında çıktı. *İblis*, *Düşler* ve *E* dergilerinin kurucuları arasındadır. 1990-2007 yılları arasında yayın sektöründe idari ve editöryal görevlerde bulundu. 1995 yılında arkadaşlarıyla birlikte kurduğu *Göçebe* adlı dergide, ortalama şiir beğenisini eleştirerek avangart bir şiire yöneldi. 2003 yılından sonra şiir dışındaki diğer yazın türlerine, özellikle romana ilgi gösterdi. Romanlarında, Türkiye'nin siyasal ve toplumsal yapısını yakın tarih ekseninde ele alırken, psikolojik bir fenomen olarak insanın yalnızlaşmasını işledi. 12 Eylül sürecinde bireyin sorunlarını irdelediği iki romanı *Devamı Hayat* ve *Hakikatin Ölümü*, pek çok araştırmaya konu oldu ve üniversite ders kitaplarına girdi. İstanbul ve Foça'da yaşıyor.

Eserleri:

Şiir: *O Hayalle Kal* (1991), *Sanırım Hiçbirimizin Fark Edemediği Bir Sarsıntı Oldu* (1993), *Ağıtlar* (1996), *Ey Aşk Anlayanlar* (Toplu Şiirler, 1999), *Kırklar Kitabı* (2002), *Toplu Şiirleri* (2013), *Kusursuz Gece* (2017), *Hepimiz İçin Cehennem* (seçme şiirler, 2021)
Çocuk: *Parlayan Ay'ın Şarkısı* (2020), *Sonsuz Mutluluğun Peşinde* (Özlem İşbilir'le Birlikte; 2021)
Anı/Monografi: *Draman Hatırası* (2009)
Araştırma/Tarih: *İstanbul'un 72 Milleti* (2013)
Roman: *İmkânsız Aşk* (2003), *Devamı Hayat* (2004)
Hakikatin Ölümü (2006), *Kaderin Bir Cilvesi* (2016)
Senin, Meliha (2021), *Hayat Sokağı* (2023)

HASAN ÖZTOPRAK

Hayat Sokağı

Bir Balat Romanı

Remzi Kitabevi

HAYAT SOKAĞI / Hasan Öztoprak

© Remzi Kitabevi, 2023

Her hakkı saklıdır.

Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Yayına hazırlayan: Nezahat Arslan

Kapak görseli: Shutterstock/T.OZ

Kapak düzeni: Ömer Erduran

ISBN 978-975-14-2124-1

BİRİNCİ BASIM: Şubat 2023

Kitabın basımı 2000 adet yapılmıştır.

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul

Sertifika no: 10705

Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090

www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı ve cilt: Güven Mücellit, Mahmutbey Mah. 2622. Sokak

Güven İş Merkezi No: 6 Bağcılar-İstanbul

Sertifika no: 45003 / Tel (212) 445 0004

Bu roman gerçek olaylardan esinlenerek, bir dönemin ruhunu resmetmek için yazıldı. Ancak anlatılan hikâyeler kurgu ürünüdür; kimi yer ve kişi adlarındaki benzerlikler sadece rastlantıdan ibarettir.

*Sual eylen bizden evvel gelene
Kim var imiř, biz burada yođ iken*

Karacaođlan

Hayat Sokağı'dır buranın adı, Balat'ın medarı iftiharı...

Eksik kalanların darhanesi, erken ayıkanların kârhanesi, kedere doğanlarla bizzat keder olanların şifahanesi...

Buradadır neşeden kahır yaratanlar da şenlikten hüüzün damıtanlar da; dünya derdini derdi sayanlar da hayattan kâm alanlar da; mana ile yoğrulup aşka dalanlar da manayı hiçe sayıp karşılıksız satanlar da...

Kiminin içinde gizli kalmış yarası veya arzusu; kiminin yapmak isteyip de yapamadığı, yapıp da sakladığı; kiminin züğürt görünüp aslında karun olduğu, kimininse gönlü zengin olsa da fakrurazuret içinde bulunduğu Hayat Sokağı'nın hafızasına kayıtlıdır.

Şu saydıklarımın da şayiastı, bizim dışımızda bileni göreni yoktur: Kim karısını ya da kocasını aldatır; kim kendi karısını aşağılarken başkasının karısına şehvetle bakar; kim ileri giderken topu geri atar veyahut hayallerine takla attırır...

Hızır misali hazırda bekleyip yaraları saran da vardır, ki derunidir; yarası olup gocunan da, ki alenidir.

Bu sokağın insan mahlûkatına gelince...

Herkes gibidir: hem cindir hem cismanî, hem riyakârdır hem dürüst, hem dosttur hem hasmanî, hem hokkabazdır hem saftirik, hem merhametlidir hem zalim, hem naziktir hem nobran, hem alimdir hem cahil, hem kâmindir hem ham...

Elhasıl her tabiiyette ve kabiliyette insan vardır Hayat Sokağı'nda. Lakin, kimisi semada dolaşır güvercin misali kimisi dehlizlerde şahmeran emsali; kimisi de karanlık sularında Haliç'in

katranına bulanır, sonra çıkar Balat hamamlarında aklanır paklanır, bazen de çıkamaz sırlanır.

10 *Bu sokağın geceyi misafir edip gündüze nanik atan bitirimleri bilin ki: kıraathanede kumarbaz, camide dinbaz, köşe başında dilbaz, ipte cambaz ve illaki yatakta haylazdır. Lakin abartmıyorum tekмили birden hilebazdır, aman ha aldanmayalım!*

1

Kahveci Hikmet'in ölümü, Kaan'ın hayatta kalma duygusunu güçlendirdi. O zamana dek bir gölge gibi yaşıyordu, varlığını yoklukta buluyor, ona söyleneni yapıyordu. Ölümün hakikatiyle karşılaşmak onu olgunlaştırdı. Hayatın ve sokağın sırrına karışması böyle oldu, o sırda kaybolmasını bildi. Sokağın karanlığını hissedip aydınlığa ulaşması da bu sayede idi, insanların kuşkusunu, endişelerini anlayıp sevinç ve üzüntülerini paylaşması da...

Eskiden çocuklar ona, "Deli Kaan" diye seslenir, o aldırmaz, sadece dönüp bakardı. Büyüklerinin çocuklara kızıp, "Aa! Çocuğum öyle denir mi hiç?" diye söylenmesi boş lakırdıydı. Çünkü kendini yetişkin sayıp, hayatı kendi dergahlarında derleyip toparladığını sananlara kızan kimse yoktu. Onların, gemisini yürütmek için ne dolap çevirdiklerini bilirdi. Bu yüzden çocukların saflıkla yüzüne karşı söylediklerini, yetişkinlerin ikiyüzlülikle yüzüne gülümsemelerine yeğlerdi.

Tuhaflığına tuhaftı. Her gün, çoğunluğun kışında pireler uçururken kalkar, gece vardiyasından dönen işçilerin yorgun bedenlerini sürükleyerek, uykularını alamadan yola koyulmuş sabahçılarla değiş tokuş yaptıkları vardiya saatlerinde kapıya çıkardı. O saatte bozacının güğümü yenice boşalmış, çingrağını sallayarak yol alan yoğurtçunun tepsisine ise henüz kaşık değmemiş olurdu. Sabahın neminde ortaya çıkan kurtçukları kendilerine yem yapmaya çalışan zıpzıp kuşların peşinde dolaşan

kedilere de ondan başka “hişt” diyen kimse yoktu o saatte. Sabahın bu saatlerine tutkuyla bağlıydı.

İnsanların her sabah aynı sırayla evlerinden çıkışlarını ya da evlerine dönüşlerini izlemek onun için vazgeçilmezdi. Onlara bakar, ruh halleriyle selamlaşır, siluetleriyle oynardı. Binbir çeşit insanın ve onların da binbir çeşit hasletinin olduğunu, en mühimi bunların çoğunun huy değil, günbegün duruma göre değişen insanlık halleri olduğunu Hayat Sokağı’ndan gelip geçenleri seyrederek öğrendi.

Bu yüzden, kimileri ona, “Erkenci Kaan” da derdi.

Erkenciliği daha küçükken başlamıştı. Altı yaşındaydı. Okula uyum sağlayamayınca, okul yönetimiyle ailenin birlikte bir yıl daha bekleme kararı aldığı günlerdi. Kaan, sabahları erkenden kalkıp siyah okul önlüğünü giyer kapının önüne çıkardı. Annesi onu sessizce izler, üzülürdü. Kocasına da, “Huy edindi,” demişti. Kaan, annesini duymuştu. O zaman küçüktü, aklı ermiyordu, erseydi elbet, “Huy değil anne, bu benim halim,” derdi.

Eğitimini, annesi ve kendinden dört yaş büyük ablası Kevser’in yardımıyla evde tamamladı. Okumayı yazmayı öğrendi. Matematik konusunda da yaşlılarından iyiydi ama okuduğunu anlamada zorluk çekiyordu.

Kaan, her sabah kapının önünde oturup hayatı seyretti, oradan hikâyeler devşirdi, o hikâyelerle kendini eğitti.

Kahveci Hikmet’le de bu sabahlarda tanıştı, onunla sabahı birlikte karşıyorlardı ki bu onları bir nevi akraba yapmıştı.

İnsanlar, yıllardır hallaç yüzü görmemiş, taşlaşmış yataklarında alışkanlıkla uyurken ve hatta sokağın diğer canlıları bile henüz uykudayken Kahveci Hikmet’in kendinden yirmi üç yaş küçük karısı Kâmuran, yatağından kalkıp her zamanki gibi, akşamdan pişirdiği domatesli tarhana çorbasını ısıtarak sofraya koydu.

Hikmet, pekâlâ çorbasını kendi de ısıtabilirdi, ancak aralarındaki ilişkinin gereklerinden biriydi bu, bir tür sessiz anlaşmaydı. Çünkü Hikmet, iş icabı sabahın köründe çıkıp gece yarısı yorgun argın eve döndüğünde, karısı çoktan uyumuş olurdu. Kâmuran'ın çorbayı ısıtmak için kalkması, birlikte zaman geçirecekleri tek andı. Baştan beri aralarındaki mesafeyi bu sayede aşabilmişlerdi.

Hayat Sokağı'nın en kalender, en kendi halinde, sessiz sedasız insanlarından olan Kahveci Hikmet, yetmiş yaşını sürüyordu. Hayat Sokağı'nın en eskilerinden sayılırdı, ayrıca yaşayan efsaneydi. Elli yıl önce memleketi Zonguldak'tan askerlik için İstanbul'a gelmiş, Balat'ı görmüş, beğenmiş, "İleride yerleşirim," diye içinden geçirmişti. Kısmet oldu, yerleşti.

İnce uzunca biriydi, elmacık kemikleri yüzünden fırlayacak tı sanki. Yüzündeki çillerden dolayı eskiden Çilli Hikmet diye anılırdı ki eski arkadaşları ona hâlâ, "Çilli" diye seslenirdi. Önden bir parça dökülmüş, hafif kızıla çalan saçlarını geriye doğru tarardı. Yazın çok sıcak günleri hariç, omzunda apoletleri olan, İtalyan stili açık kahverengi bir trençkot giyerdi ki hava soğuksa kemeri sıkı sıkıya bağlı, yakaları kalkık olurdu. Neredeyse ayağından hiç çıkarmadığı desenli deri iskarpinleri yıpransa da değiştirmeyi düşünmez, arkadaşı Kunduracı Mustafa'ya pençe vurdurup giymeye devam ederdi. Soğuk günlerde boynuna trençkotuyla aynı renkte olan, Kâmuran'ın ince ince ördüğü yün atkısını dolar ve kafasına bir kasket takardı. İskarpinlerini bir yana kaldırır, koyun derisinden mestlerini ve lastik ayak-kabılarını giyerdi.

Sokağa çıktığında daha kapının önüdeyken ağzına bir sigara yerleşirse de yakmazdı. Cep saatini çıkarıp kontrol eder öyle yürürdü ki saati her gece yatmadan kurmak karısının vazifesiydi. Aslına bakarsanız bu işi ona yaptırmaya pek de gönüllü değildi. Elleri bütün gün sıcak suyun altında olduğundan tamamen çatlamıştı, parmaklarıyla artık saatin kurma kolunu tutamıyordu.

Hava güzelse, Kaan kapıdaysa, göz göze gelmişlerse uzaktan sessiz sedasız selam verirdi elini başına götürerek. Sonra çoğunlukla sessizce yürüyüp giderdi. Ender olarak sessizliğini bozar, hâl hatır sorar, muhabbete kapı açardı. O zaman Kaan, onun sevincini kendi sevinciymişçesine duyumsar, mutlu olurdu.

Hikmet, o sabah da aynı vaziyet, uzaktan seslendi, “Bakıyorum günün içindesin Kaan oğlum,” dedi.

“Gün dediğin zaten benim içimde,” dedi Kaan.

“Yine feylesof gibi konuştun,” deyince Hikmet, Kaan ses çıkarmadı. O böyle söyleyince sıkılıyor, yanlış bir şey söylemiş hissinde kapılıyordu.

Ardından, karşı pencereyi işaret ederek, “Var mı bir gelişme?” diye sordu Hikmet. Oğlanın yüzüne hafif bir pembelik geldi, “Bildiğin vaziyet,” diye cevap verdi duyulur duyulmaz bir sesle.

Bu gizemli konuşmanın bir nedeni vardı. O sıralar Kaan’ın büyük sırrına haiz olanlardan biri Kahveci Hikmet’ti. Bu da bir sezgiyle olmuştu. Kaan bir sabah, “Bugün on sekiz oldum,” dediğinde, Hikmet de şaka yollu, “Desene seni baş göz etmenin vakti geldi de geçiyor bile,” demiş, Kaan utanıp kıpkırmızı olmuş ve bakışlarını tam karşılarındaki komşuları Güler Başaran’ın evine gayriihtiyari çevirmişti. Sonra bir süre öylece kalmıştı. O zaman Hikmet onun, Güler Başaran’ın en küçük kız kardeşi Zeynep’e tutkun olduğunu sezmişti. Ona “Zeynep mi?” diye sormuştu. Kaan ona aleni bir yanıt vermemiş sadece, “Aramızda kalsın,” demişti. O günden sonra Hikmet, cesaret vermeye çalıştıysa da Kaan, bir türlü Zeynep’e açılmadı. Doğrusu bunu nasıl yapacağını dahi bilmiyordu. İşte Hikmet’in merak ettiği “gelişme” buydu.

Kahveci Hikmet, elini göğsüne götürüp kalbinin en derin yerinden sessiz bir eyvallah gönderdi. Peşine mahallenin en has köpeklerini takıp yürüdü. Arkasından baktı Kaan, “Ölecek gibi bir hali yok,” diye geçirdi içinden. Böyle düşünmesinin nede-

ni altı ay önce ismiyle müsemma, kalbi temiz Baykuş Hulusi yemek yerken boğularak ölünce, mahallenin kocakarılarının bunu uğursuzluk sayıp, “Şimdi adamlar teker teker gider,” diye kehanette bulunmalarıydı. O kehanet henüz tutmamıştı ama kadim tecrübe tutabileceği yönündeydi, bu yüzden herkes meraklı bir bekleyiş içindeydi. Hayat Sokağı, kalbi temizlerin erken gitmesini sevmezdi, kim sever ki?

Kahveci Hikmet, köşeden dönmeden hemen önce sabah ezanı Hayat Sokağı’nda yankılandı. Sabah namazını, kahvehanesini açmadan önce yolunun üzerindeki, avlusuz, küçük ama kendi gibi mağrur Yazıcı Camii’nde kılardı ki bunu önemserdi çünkü diğer vakitler için camiye gitme şansı yoktu. Şayet fırsat bulursa, seccadeyi serer kahvesinin ocağında kılardı namazını. Onun için dindar derlerdi, gerçekteyse tövbekârdı. Balat’ın eski kulağı kesiklerindendi. Ellisine kadar racon kesti; sonrasında da her daim sözüne önem verildi.

Kavgaya gürlütye karışmazdı, şayet mekânında biri kavga çıkartmazsa. O zaman öfkelenir, sakinliğini kaybederdi, “Ekmek teknesi saygı bekler beyler,” derdi. O da öyle yapardı, taşa, toprağa, bilumum eşyaya saygı gösterirdi; sanki onlarla da gönül bağı vardı. Sokağın köpeklerini, kedilerini, kuşlarını hatta bütün börtü böceği severdi. Kediyle köpekle arası iyiydi, onlar hakkında bıy bıy konuşanlardan, hele ki eziyet edenlerden hoşlanmazdı. Sabah, o kapıdan çıkınca birkaç köpek, bu sevgiye karşılık usulca peşinden gider, gece sokak başında saygıyla dönüşünü beklerdi. Aralarında kuvvetli bir bağ, sessiz bir anlaşma vardı.

O sabah, Hikmet, kahvehanesinin günlük bakım işlerini halletmekle meşgulken, Kâmuran da rutin ev işlerinin bitirip komşusu Neriman’a gitti. Neriman da kocasını yolcu etmiş, çocukları okula yollamıştı. Kâmuran ondan on iki yaş büyüktü ama ikisi çok yakın arkadaştı. Size tuhaf gelecek olan şu ki, Kahveci

Hikmet’le Neriman’ın kocası Sendikacı Abdi hiç tanışmadılar. O da Hikmet gibi çok çalışıp eve geç saatlerde gelirdi.

Neriman, şekerli Türk kahvesini hazırlarken Kâmuran, Bahar paketini çıkarıp ilk sigarasını ağzına koydu, bir tane de arkadaşına çıkardı. Kahve fokurdarken daha, ikisi her günkü benzer konuşmalarını yapmaya koyuldular.

Öğlen olunca Kâmuran, hep yaptığı gibi kocasının sefertasını hazırladı ve her zaman olduğu gibi yemeği biraz fazla koydu, bilirdi ki kahvehanede geceleyen evsiz Ensar, yemeğe ortak olacaktı. Kahvehanenin önüne geldiğinde kapıdaki kalabalık önce ilgisini çekmedi, dikkatini çeken şey insanlardaki sessiz telaş ve yüzlerindeki benzer çaresizlik ifadesiydi. Yaklaşınca, kalabalığın içinde Ensar ve tanıdığı başka bir iki kişiyi gördü, “Ne oluyor ki?” diye düşündü. Aynı anda, Ensar yanına doğru seğırtti, ağlamaklıydı, “Ah! Yenge!” diyebilirdi. Kâmuran anladı, sefertası elinden kaydı, yere düştü. İçinde Kahveci Hikmet’le Ensar’ın en sevdiği yemek olan sulu köfte vardı. Yuvarlak köfteler hafif yokuştan aşağıya doğru ufak ufak yuvarlanıp gözden kayboldu.

Hikmet ölünce, Kaan’ın babası Kadir Derman, arkasından, “Hey gidi Hikmet Efendi!” dedi, “Sen de öldükten sonra Hayat Sokağı’nın adı değişse yeridir.”

“Neden öyle söyledin?” diye sordu Kaan.

“Neden mi? Çünkü, Hayat Sokağı’na ruhunu veren birkaç kişiden biriydi de ondan.”

Kaan adı gibi biliyordu, Kahveci Hikmet’in anlatılmayan bir hikâyesi vardı, kendi içinde saklı olan ve elbet vaktin birinde açığa çıkacak bir hikâye...

Belki hikâyesi de kendi gibi toprak olacak ve orada yine başka hayatlara karışacaktı...

Olur mu olur, diye düşündü Kaan.

Kahveci Hikmet'in ölümü, kehaneti haklı çıkardı. Bunun üzerine kocakarıların bazıları, uğursuzluğu ortadan kaldırmak için bir araya geldiler. Yaşama gücü adına ne varsa, ellerinden geleni yaptılar. Hayat Sokağı'nın her köşesine bir tılsım bıraktılar. Öyle ki sokağa bir ara tılsımlı sokak dendi; yerlisi cefasını çekti, yabancısı sefasını sürdürdü. Kaan da hayatın hakikatini bu sayede keşfetti...

Gariban hayatları seyre dalarken kendi haline şükretti, Allah'ın şanslı kullarına imrenirken hayal kırıklıkları derdi oldu, hayallerini bu sayede küçük tuttu. Onların aşklarına şahit olurken aşkın değil, karşılık bulamamanın acı verici olduğunu öğrendi ama yine de karşılıksız aşka tutuldu. Ölümün, şayet adın hikâyelere geçmişse hiç de korkutucu olmadığını, yaşamınsa sadece kalbinin tık tık atması olmadığını anladı. En önemlisi de Hayat Sokağı'nın hayatın kendisi gibi en kadim geçmişten gelen sırlarla dolu olduğunu ve şayet niyetliysen bu sırra erilebileceğini öğrendi. Pek çok hikâyenin parçasıydı, kiminde hikâyeye dahil oldu, kiminin kıyısında dolandı durdu...

Kahveci Hikmet'in yola koyuluşundan sonra iki saat daha sesiz kalırdı Hayat Sokağı, ardından yavaşça hareketlenirdi. Kaan, bir filmi izlemişçesine izlerdi sokağın uyanışını, bir devin derin uykusundan uyanışı gibi. Gecenin koyu hüznü bir yana, sabahın masumluluğu diğer yana, huzuru ise başka bir yana sav-

Hasan Öztoprak, 70'li yılların İstanbul'unda kadim bir semte götürüyor bizi. Acısı tatlısıyla o yıllara ait hayatların bir tür panoramasını seriyor gözler önüne. Birbirinden ilginç onlarca karakteri hayat gailisinin içinde koşuşturup dururken izliyor, kimi trajik kimi komik hikâyelerinin peşinden gidiyoruz. Hepsi de hayata tutunmanın yollarını arıyor.

Hayat Sokağı, bir zamanların Balat'ında yaşayan sıradan, sahici insanların romanı... Ve de taklacı güvercinlerin, haşin kedilerin, miskin köpeklerin, dilsiz kaldırımların, naftalin kokulu odaların, ortaya saçılmış sırların romanı. Bu romanda hakiki arkadaşlıklar; yürek yakan aşklar, ihanetler, kavuşmalar ve ayrılıklar var...

www.remzi.com.tr

ISBN 978-975-14-2124-1

9 789751 421241